Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ-ja elinkeinoministeriö
Päivi Kantanen

Lausunto

27.11.2018

TEM/22/00.01.02/2018

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta U-37/2018 vp

Yleistä

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) tukee direktiiviehdotuksen tavoitteita. EU-oikeuden täytäntöönpanon tehostaminen, väärinkäytösten estäminen ja unionin budjetin suojaaminen korruptiolta ja muilta petoksilta ovat kannatettavia tavoitteita. Neuvottelujen aikana ehdotusta on selkeytetty ja siten edellytyksiä mahdolliselle neuvoston yleisnäkemykselle joulukuussa 2018.

TEM:n kannalta keskeisiä selvitettäviä kysymyksiä

TEM:n kannalta erityisen tärkeitä jatkovalmistelussa selvitettäviä kysymyksiä ovat olleet työoikeudellinen seuraamusjärjestelmä ja sille asetetut vaatimukset. TEM:n kannalta ehdotuksen vaikutukset kohdistuvat merkittävissä määrin työsuhteissa sopimusosapuolten välisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Ehdotuksen tulee tunnustaa erilaiset oikeudelliset järjestelmät työsuhteiden sääntelystä ja niissä päättämisperusteista ja laittoman päättämisen seuraamuksista (maksettava korvaus tai työsuhteen palauttaminen). Puheenjohtajavaltio on esittänyt tarkennuksia työsuhteen päättämistä koskeviin johdantolausekkeisiin, joilla tunnustettaisiin erilaisia oikeudellisia järjestelmiä. Ehdotus on kehittynyt jatkovalmistelussa myönteiseen suuntaan.

Lisäksi ehdotuksen ja ns. liikesalaisuussuojaa koskevan direktiivin sääntelyn keskinäinen suhde on vaatinut jatkoselvittämistä ehdotusten yhteensopivuudesta. Molemmissa tavoitteena on yleisen edun suoja. Liikesalaisuusdirektiivi on soveltamisalaltaan yleinen. Sen sijaan ilmoittajien suojelua koskeva direktiivi on rajoitettu tiettyihin politiikkasektoreihin. Liikesalaisuusdirektiivissä ei ole säännelty ilmoituskanavia. Liikesalaisuusdirektiivin 5 artiklan b kohtaan sisältyi ns. whistleblowing säännös, joka on pantu täytäntöön liikesalaisuuslain (595/2018) 5 §:llä. Lain 5 §:n mukaan sen estämättä mitä liikesalaisuuslain 3 ja 4 §:ssä säädetään, lii-

kesalaisuuden hankkiminen, käyttäminen tai ilmaiseminen ei ole oikeudetonta, jos liikesalaisuus on hankittu, sitä on käytetty tai se on ilmaistu yleisen edun suojaamista varten väärinkäytöksen tai laittoman toiminnan paljastamiseksi. Joten jos säännöksen edellytykset täyttyvät, ei ilmoittamistilanteessa ole mahdollista määrätä mm. vahingonkorvausta tai muita liikesalaisuuslain mukaisia toimenpiteitä.

TEM:n kannalta keskeistä on säilyttää liikesalaisuuksien korkea suojan taso ja samalla selkeyttää liikesalaisuuksien suojaa koskevan direktiivin ja ehdotuksen suhdetta ja siten oikeusvarmuutta säännösten soveltamisessa. Puheenjohtajavaltio on pyrkinyt selkeyttämään näiden kahden direktiivin suhdetta ja suojaamaan liikesalaisuuksia siten, että niiden paljastamisen tulisi olla välttämätöntä. Ilmoittajien suojelua koskeva direktiivi täydentää EU:n sääntelyä ja edistää ilmoittajien suojelua. Suomen huolia asian sääntelyssä on huomioitu.

Muut asiat

TEM pitää ehdotuksen kolmiportaista ilmoitusjärjestelmää perusteltuna. Ehdotusta ilmoittavan henkilön suojelun edellytyksistä on selkeytetty. Järjestelmässä on riittävää joustoa sen suhteen, milloin organisaatioiden sisäistä ilmoituskanavaa ei edellytetä käytettävän. Ilmoituksen voisi tehdä suoraan toimivaltaiselle viranomaiselle, jos sisäiset ilmoituskanavat eivät toimi tai jos niiden ei kohtuudella voida odottaa toimivan (esimerkiksi jos sisäisten kanavien käyttö voisi vaarantaa toimivaltaisten viranomaisten tutkintatoimien tuloksellisuuden).

Puheenjohtaja on selkeyttänyt ehdotusta siten, että ainoastaan jonkin henkilön yksittäisiin oikeuksiin kohdistuvat rikkomukset eivät kuuluisi direktiivin piiriin.

Ehdotuksen oikeusperustassa ei ole mainittu SEUT 153 artiklan 1. b) kohtaa työehdoista eikä d) kohtaa työtekijöiden suojelusta työsopimuksen päättymisen yhteydessä. Puheenjohtaja ei ole esittänyt täsmennystä oikeusperustaan. Oikeusperustaa koskevat keskustelut neuvoston työryhmässä ovat kesken.

Päivi Kantanen
neuvotteleva virkamies

TIEDOKSI

Kimmo Ruth, TEM
Tarja Kröger, TEM
Antti Neimala, TEM
Jan Hjelt, TEM
Liisa Heinonen, TEM
Pasi Järvinen, TEM
Juha Halttunen, TEM
Kirjaamo, TEM